

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ a MODERNÍ BRANNÁ VÝCHOVA

ucelená řada pro 6.–9. ročník

VŽDY AKTUÁLNÍ DOLOŽKY MŠMT

**S NÁMI
SE
UČTE...**

**S výchovou
k občanství...**

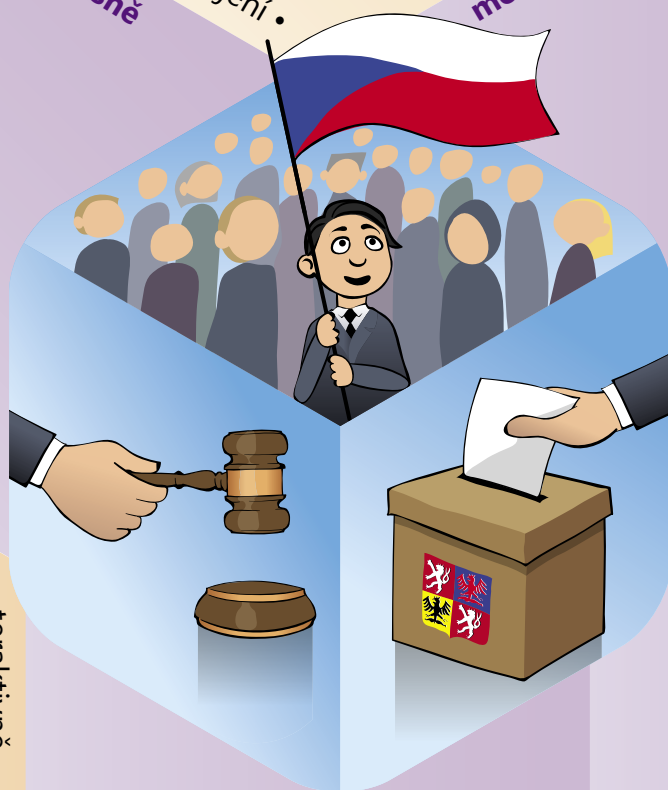
systematicky a hravě

**S Jak se zachovat,
když...**

přiměřeně věku a přesně

moderně a

S MIUč+...

AKCE PRO ŠKOLY

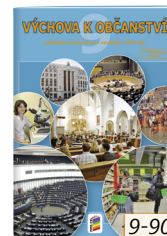
Při zakoupení **pracovního sešitu Jak se zachovat, když...** pro celou třídu získáte **ZDARMA** licenční certifikát na aktivaci odpovídající **MIUč+ s interaktivní podobou učebnice a pracovního sešitu** na školní rok 2026/2027 (školní multilicence a žákovské licence).

Akce je poskytována pouze školám při nákupu na nns.cz nebo u partnerů akcí.

Seznam partnerů akcí naleznete na nns.cz/akce. Na objednávku připište „Akce JZ“.

Akce platí do **30. 9. 2026**.

Krátký text, který má žáky motivovat a vzbudit zájem o dané téma.

Úkoly k vyhledání dalších informací v odborné literatuře nebo na internetu.

Skupinové úkoly, kdy žáci pracují v týmech.

Srozumitelně psané texty.

Opakovací úkoly a úkoly, které uvádějí probrané učivo do souvislostí.

Tvořivé úkoly.

Zajímavosti pro zpestření výuky.

Řada průřezových témat.

Mezipředmětové vazby.

Kontrolní otázky.

Stručné shrnutí učiva v závěru kapitoly.

Klíč s řešením vybraných úkolů na konci učebnice.

2. MANŽELSTVÍ A RODINA

Jak přežít manželství

Mí příbuzní slavili dokonce sedmdesátileté výročí svatby! Bylo to úžasné. Všichni se ptali devadesátileté jubilantky na tajemství jejího manželského štěstí. Odpověděla: „V případě konfliktu se nesmí člověk rozzlobit. Stačí se jít projít a vrátit se, až se člověk uklidní.“ Pak se jí ptali, kde je její manžel. Řekla: „Šel se projít. On hodně chodí ven.“

(Halina Pawłowska: Banánové rybičky)

Jak se nazývá klidný způsob řešení konfliktu?

CO JE MANŽELSTVÍ

Manželství je dobrovolné, **trvalé soužití dvou osob různého pohlaví**, které je stvrzeno **sňatkem**. Jeho hlavním účelem je **založení rodiny** a **řádná výchova dětí**. Jako právní a společenská instituce pomáhá zajistit stabilitu a pocit bezpečí, jež jsou důležité při výchově dětí.

O tom, kdy můžeme manželství uzavřít a jak má vypadat svatební obřad, rozhoduje **zákon**. **Sňatek** musí být uzavřen za přítomnosti **dvou svědků** před **zástupcem státu (civilní sňatek)**, nebo před **zástupcem církve (církevní sňatek)**.

Zjistěte, jakými doklady snoubenci prokazují právní způsobilost k uzavření manželství.

Na základě uvedeného schématu blíže vysvětlete, ve kterých případech nemohou dva lidé opačného pohlaví uzavřít manželství.

Soud může výjimečně povolit uzavření manželství nezletilému staršímu 16 let.

Mezi partnery v manželství je nejdůležitější **vzájemná důvěra**. Zároveň je nutné si uvědomit, že nikdo z nás není dokonalý, a proto je důležité vzájemně se **tolerovat**, **kommunikovat** spolu a umět se dohodnout.

Na papír do dvou sloupců napište, co je pro manželství důležité (vlastnosti nebo věci) a co důležité není, případně co mu může uškodit.

V minulosti byla věková hranice pro uzavření sňatku mnohem nižší. Ve středověku nebyly výjimkou svatby dvou dětí. (Např. sňatek sedmiletého Karla IV. se stejně starou Blankou z Valois.) Takové sňatky byly uzavírány za účelem získání majetku, území či politické podpory.

Uveďte příklady států, kde mohou mít muži podle zákona víc manželek. Zjistěte, zda existují i státy, kde může mít žena více mužů.

D

Z

46

manželství:

vzájemná důvěra:

anglicky – marriage ['mæridʒ]

anglicky – mutual trust ['mju:tʃʊəl trəst]

německy – die Ehe

německy – die Eheschließung

UZAVŘÍT MANŽELSTVÍ NEMOHOU

mladiství (mladší 18 let)

sourozenci nebo rodič s vlastním dítětem

již ženatý či vdaná

nesvéprávní

Karel IV. s Blankou z Valois

Klíčová slova uvedená v angličtině a němčině.

Názorná schémata a grafy, množství obrázků a fotografií.

Učebnice a pracovní sešit Jak se zachovat, když...

0-90

2. VAROVÁNÍ A UKRYTÍ PŘI NEBEZPEČÍ

Mluvíci sirény informovaly o havárii vody

Město Český Těšín dnes potěší za období necelého roku použilo varovný informační systém k upozornění občanů. Předtím to bylo dvakrát v souvislosti s vysokou vodou. Dnes členové krizového štábu informovali občany centra města, že z důvodu havárie na vodovodním potrubí byla přerušena dodávka vody do středu města. ... Pomocí sirén, které byly ve městě instalovány na sklonku roku 2012, lze pouštět jak klasické varovné signály, tak předem naprogramované hlasové zprávy nebo varování v souvislosti s aktuální mimořádnou událostí.

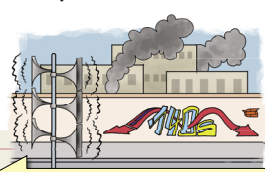
(iHorizont, 10. března 2015, upraveno)

1. Zjistěte, čím se liší elektronické „mluvící“ sirény od staršího typu tzv. rotačních sirén.
2. Zjistěte, jaký typ sirén se používá v místě vašeho bydliště.

V ČR jsou občané varováni a informováni prostřednictvím sirén a místních informačních systémů (obecní rozhlas).

V ČR se používají tři signály sirén, ale pouze jeden je určen pro varování obyvatel v případě hrozby mimořádné události. Je to signál „Všeobecná výstraha“. Je vyhlášen kolísavým tónem sirény po dobu 140 sekund a může zaznít třikrát po sobě v cca třiminutových intervalech.

U elektronických (tzv. „mluvících“) sirén je varovný tón doplněn o verbální informaci, která upřesňuje charakter ohrožení (nebezpečí zátopové vlny, chemická havárie atp.), případně poučuje občany o ochranných opatřeních. Tam, kde se používá jiný typ sirén, je verbální informace sdělována prostřednictvím obecního rozhlasu.

Po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“ je třeba:

- okamžitě se ukryt a snažit se získat další informace
- prostřednictvím rádia či televize.

Při mimořádných událostech, jako jsou velké havárie s rizikem kontaminace nebezpečnými látkami a účinky radiace, se využívá tzv. improvizované ukrytí, tj. uzavření místnosti v budově s možností poslechu televizního nebo rozhlasového vysílání. Vhodnou místnost je třeba určit podle typu havárie (viz kap. VII.1 a 2).

Zamyslete se, za kterých mimořádných událostí je naopak žádoucí obydli opustit.

Dalšími signály (nikoliv varovnými!) vyhlášenými elektronickou sirénou jsou „Požární poplach“, který slouží ke svolání jednotek požární ochrany, a akustická zkouška provozuschopnosti celého systému varování, která probíhá na celém území ČR zpravidla první středu v měsíci ve 12:00 hodin.

„Požární poplach“ je vyhlášen přerušovaným tónem sirény po dobu 1 minuty a napodobuje hlas trubky troubící tón „HO-ŘI, HO-ŘI“. Při akustické zkoušce se sirény rozezní zkušebním nepřerušovaným tónem po dobu 140 sekund. Jedná-li se o elektronickou sirénu, je o tom vysílána verbální informace.

Které z těchto tří signálů jste už někdy slyšeli? Co tyto signály sirén znamenaly?

K varování a informování obyvatelstva dochází také prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků – zejména místního rozhlasu i České televize a Českého rozhlasu.

HZS ČR má právo vystoupit do sdělovacích prostředků a jejich prostřednictvím informovat obyvatelstvo.

K varování obyvatelstva při hrozcím či nastalém nebezpečí dochází prostřednictvím signálů sirén, místních informačních systémů a také hromadných sdělovacích prostředků. Po zaznění signálu „Všeobecná výstraha“ se ukryjeme a snažíme se získat další informace a nepanikaříme.

siréna – siren [ˈsairən]

12

všeobecná výstraha – general warning [dʒənəl ˈwɔːnɪŋ]

signál v krizových situacích: Výchova k občanství 7, str. 47
varovné systémy: Zeměpis 9, str. 92

Kapitoly uvedené motivačními texty, které poukazují na skutečné mimořádné události u nás i v zahraničí.

Z PŘ ČJ OV

Mezipředmětové vazby.

Skupinové úkoly, kdy žáci pracují v týmech.

Přehledný výčet zásad, jak se v uvedené situaci zachovat.

Klíč s řešením vybraných úkolů na konci učebnice.

Stručné shrnutí učiva v závěru kapitoly.

Klíčová slova uvedená v angličtině.

Opakovací úkoly a úkoly, které uvádějí probrané učivo do souvislostí.

Zajímavosti pro zpestření výuky.

PRACOVNÍ SEŠIT

JAK SE ZACHOVAT, KDYŽ...

0-91

Tento sešit lze využít i místo vlastního sešitu žáka.

Různorodá, zábavná cvičení.

Přehled učiva uprostřed pracovního sešitu.

6. POŽÁRY

1. Do ohňového trojúhelníku doplňte podmínky hoření.

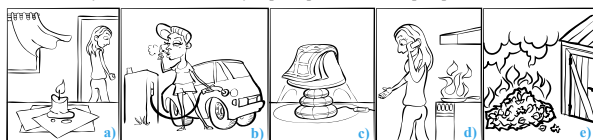
1. ....
2. ....
3. ....

2. Zakroužkujte, co nás při požáru ohrožuje.

vysoká teplota prostředí ▲ průvan ▲ tonutí ▲ padající větve ▲ náledí ▲ povodně ▲
▲ snížený obsah kyslíku ve vzduchu ▲ zplodiny hoření ▲ sucho ▲ zřícení obytných prostor

3. V obrázcích vyznačte a na volné řádky napište, proč hrozí nebezpečí požáru.

4. Zakroužkujte písmena pouze u správných tvrzení, jak se máme zachovat, pokud dojde k požáru. Zakroužkovaná písmena tvoří tajemku. Vysvětlíte, proč je pojem z tajemky nebezpečný. Chybná tvrzení opravte.

- Z Pokud dojde k požáru, zachováme klid a dýchací cesty si chráníme namočenou textilií.
P Varujeme ostatní voláním „hoří!“.
B Okamžitě voláme hasiči: 150.

SUCHO

Za sucha je třeba:

- šetřit vodu;
- sledovat sdělovací prostředky a webové stránky obce nebo kraje;
- řídit se pokyny obecního úřadu, protože hrozí nebezpečí vzniku lesních požárů, přemnožení sinic v přehradách a rybnících apod.

POŽÁRY

Pokud by nešťastnou náhodou došlo k zapálení našeho oděvu (při požáru, při opékání a grilování nad ohněm, ...), je třeba dodržet tzv. pravidlo ZASTAV SE, LEHNI SI, KUTÁLEJ SE, tedy:

- neběhat (vzduch – kyslík v něm – podporuje hoření);
- lehnout si a obličej si zakrýt dlaněmi;
- valet se a postupně tak uhasit oheň zamezením přístupu kyslíku ze vzduchu;
- pokud je to možné, zabalit se např. do deky, která také pomůže zabránit přístupu vzduchu.

Pokud dojde k požáru, je třeba:

- zachovat klid a dýchací cesty chránit namočenou textilií;
- varovat ostatní voláním „hoří!“;
- okamžitě volat tísňovou linku 150 (hasiče) nebo 112;
- snažit se požár v zárodku hasit dostupnými prostředky (hasičskými spreji a přístroji, vodou apod.);
- snažit se např. dekou oheň udušit, tj. zabránit přístupu vzduchu (deku nemávat, jinak by naopak došlo k roznícování ohně);
- pokud jsme rozsahem požáru nuceni zůstat v místnosti, šíření požáru (zastavit přívod plynu, vypnout elektřinu, odstranit hořlavé kapaliny);
- poskytnout pomoc osobám, které se v ohroženém prostoru nacházejí a samy si pomoci nemohou;
- pokud se zpočátku drží u stropu, proto se pohybovat při zemi;
- podle pokynů záchranářů pomáhat při likvidaci požáru.

Při použití hasičského přístroje je třeba:

- vytáhnout pojistku na hasicím přístroji;
- namočit hadici, kterou připojíme k hadici.

V okamžiku, kdy dojde k požáru elektrického zařízení, je třeba navíc:

- okamžitě vypnout jistič v hlavní domovní skříni, u jednotlivého bytu jistič před elektroměrem (skříň otevřeme pomocí speciálního klíče nebo vhodným šroubovákem);
- začínající a drobný požár hasit sněhovými, práškovými či halonovými hasicím přístrojem – elektrická zařízení pod napětím (když nejsou vypnuté jističe) se nikdy nesmí hasit vodou ani vodním nebo pěnovým hasicím přístrojem (!);
- po příjezdu hasičů informovat velitele zásahu o vyprutí jističe, popř. o problémech s jeho vyprutím.

Při požáru lesa je třeba:

- okamžitě volat tísňovou linku 150 (hasiče) nebo 112;
- počínající požár uhasit, pokud možno vodou nebo zamezením přístupu vzduchu (nejlépe namočenými dekami, širokými větvemi atp.);
- při požáru většího rozsahu vyčkat v bezpečné vzdálenosti od požáru na příjezd hasičů a dbát na zajištění bezpečnosti.

CENÍK

6-90	Výchova k občanství 6	U	D	A4	76 str.	159,-
7-90	Výchova k občanství 7	U	D	A4	80 str.	159,-
8-90	Výchova k občanství 8	U	D	A4	96 str.	159,-
9-90	Výchova k občanství 9	U	D	A4	88 str.	159,-

0-90	Jak se zachovat, když...	U	D	A4	96 str.	159,-
0-91	Jak se zachovat, když...	PS	A4	72 str.	89,-	

Multimediální interaktivní učebnice zahrnuje interaktivní verzi tištěné učebnice a multimedia.

I BEZ INSTALACE!
WWW.UCEBNICE-ONLINE.CZ

Audionahrávka textu učebnice.

Jednotlivé **texty, fotografie** apod. se kliknutím zvětší do samostatného okna.

Doplňující fotografie.

Klíč se správným řešením.

Zábavné interaktivní cvičení.

Animace vysvětlující učivo.

Webový odkaz na stránky se zajímavostmi, doplňujícími informacemi apod.

Anglická slovíčka namluvená rodilým mluvčím.

Vyučující si mohou vložit vlastní materiály.

Vyzkoušejte zdarma kteroukoli MIUČ+ na 30 dní. Bližší podmínky a postup instalace naleznete na www.miučplus.cz.

MIUČ+ lze zakoupit v licencích:

1. školní multilicence na 5 školních roků
2. školní multilicence na 1 školní rok

3. školní licence pro 1 učitele na 1 školní rok
4. žákovská licence na 1 školní rok

Název titulu	Typ licence	Škola (5 šk. roků)		Škola (1 šk. rok)		Učitel (1 šk. rok)		Žák (1 šk. rok)	
		kat. č.	cena	kat. č.	cena	kat. č.	cena	kat. č.	cena
MIUČ+ Výchova k občanství 6 (učebnice)		6-90-A5	7 990,-	6-90-A1	1 990,-	6-90-T1	1 190,-	6-90-S1	99,-
MIUČ+ Výchova k občanství 7 (učebnice)		7-90-A5	7 990,-	7-90-A1	1 990,-	7-90-T1	1 190,-	7-90-S1	99,-
MIUČ+ Výchova k občanství 8 (učebnice)		8-90-A5	7 990,-	8-90-A1	1 990,-	8-90-T1	1 190,-	8-90-S1	99,-
MIUČ+ Výchova k občanství 9 (učebnice)		9-90-A5	7 990,-	9-90-A1	1 990,-	9-90-T1	1 190,-	9-90-S1	99,-
MIUČ+ Jak se zachovat, když... (U + PS)		0-90-A5	7 990,-	0-90-A1	1 990,-	0-90-T1	1 190,-	0-90-S1	99,-

NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.
Bratislavská 23d, 602 00 Brno
tel.: 545 222 286
e-mail: nns@nns.cz
www.nns.cz

nns.cz
nnsmiuc
nova_skola_nakladatelstvi